

Problemet aggression

Op igennem civilisationen har der været adskillige forsøg på at forstå og at normere helheden: mennesket og samfundet. Enhver form for civilisation har nødvendiggjort sin bestemte styring af mennesket. Dette er altid placeret mellem det højere og det lavere, det guddommelige og naturen. Mennesket er både godt og ondt, og derfor skal det følge bestemte forskrifter eller idealer for at gøre det gode.

Konsekvensen af denne tankegang - civilisationens ^{balanceakt} ~~tankegang~~ - er, at mennesket i grunden er ufuldendt. Det kan ikke bare være sig selv, som det gælder for dyret og planten. Det er syndigt eller ufuldkomment i kraft af, at det tænker og vælger. Enhver styring påbyder mennesket at være fornuftigt.

Der eksisterer en guddommelig styring (dette tema vil blive fulgt op i en senere bog), men den har sandelig været tolket forskelligt op igennem tiden. Snart isoleret fra samfundets styring, snart identificeret med den (Gud - konge - fædreland).

I vor tid, efter verdenskrigene, er mennesker ikke længere styret af fælles forskrifter. Kirken har mistet sit tag i befolkningen. Nogle holder fast, men andre oplever det uholdbare i de gængse opfattelser. Enten resignerer de i en materialistisk tankegang, eller de søger nye veje.

Mange forsøger at tænke til bunds i problemerne. Den marxistiske kritik har fået en berettiget udbredelse, men den efterlader mennesket i en materialistisk verden, som er dens eget udgangspunkt. Eksistentialismen forsøger at trænge til bunds i eksistensen, men den har en tendens til at fornægte livskvaliteten. Psyboanalysen har også sine begrænsninger, idet den har svært ved at nå ud over det individuelle. I dag er den økologiske debat den mest fremsynde, men den drukner i mediestof. Alle retninger er arvtagere af humanismen og prøver, hver på sin måde, at nå videre i de aktuelle problemer.

Vi må prøve at nå ned under begrebsforvirringen og divergenserne, der blokerer livsudfoldelsen. Vi må finde et menneskesyn, der forstår alle synsvinkler og også tager alle resultater alvorligt. Meningen er ikke en uoverskuelig relativisme, men en åbenhed over for alle reelle faktorer og anskuelser.

Det store problem i humanismens historie er aggressionen. Med baggrund i krige og barbari forsøgte man at skabe betingelserne for et ^{fredeligt} samfund, hvor der var tid og plads til videnskab og kunst. Senere har humanismen fået mere konkrete udtryk i kernefamilien og i formuleringen af det enkelte menneskes muligheder. Harmoni og ro

afløste den barske og primære kultiveringsproces i kampen mod naturen, den stærkes ret.

Humanismen overnå det positive ved den naturlige aggression. Den er ikke kun den stærkes ret. Den er også garanti for liv.

Der er altid en forside og en bagside, og det er forudsætning for, at mennesket kan skabe positive og negative cirkler. Den rigtige anskuelse af et problem medfører en positiv helhed.

Humanismen eller civilisationen fortrængte aggressionen, og derfor gav den bagslag. Den manifesterede sig negativt som vold, tydeligt ved de to verdenskrige. Når mennesker i dag vender sig fra aggressioner, er grunden vel de stadig nærværende krige. Omkostningen er imidlertid fravær af liv. Man lader reklamer og teknik udføre volden i stedet for at tillade reelle aggressioner.

Det er et reelt problem i dag at manifestere sig. Resultatet bliver alt for nemt, at man lukkes ude og tildeles rollen som en særling. Og derved bliver det vanskeligt at falde til ro i de omgivelser og mellem de personer, man kan lide at være sammen med. Skal helheden bevares, skal begge dele tilgodeses. Ellers får vi bare en ny skæv udvikling.

Derfor må man stadig bruge sin fornuft, men nu med det formål at blive hel. Men skader man da ikke andre ved at være aggressiv, at manifestere sig? Er der ikke et samvittighedsspørgsmål?

Det kommer an på måden. Hvis personen er helhjertet i sin aggression eller handling i øvrigt, vil han også skabe forudsætningen for en positiv udvikling hos den, det "går ud over". Det er meget mere konstruktivt, end når vrede opkobles og pludselig udlades i et skænderi e.l. Fordi aggressionen er en del af mennesket, vil den til orde. Får den ikke lov at blive udtrykt naturligt, melder den sig i sit destruktive aspekt.

Meningen er jo ikke, at man skal gå og være aggressiv hele tiden. Der er noget glædeligt ved ethvert samvær, og det er der al mulig grund til at holde fast ved og fremelske. Det er dog en naturlig konsekvens, hvis man gennem positivt samvær kommer tæt ind på hinanden, at aggressionerne vil melde sig. Problemet er da, hvordan man forholder sig til dem. Bliver de fortrængt, går det ud over den frie udveksling. Det hæmmes. Får de lov at udfolde sig naturligt, bliver samværet mere intenst, og også mere glædeligt på lang sigt.

Spænding - Harmoni

Langt de fleste mennesker har i dag svært ved at udtrykke sig selv. Angsten for at manifestere sig kan forklares ved samfundsstrukturen. Der tages utrolig lidt hensyn til mennesket som en helhed.

Mennesket søger som et hvert legeme den mest tålelige tilstand, den mindst spændingsfyldte. Derfor indordner det sig. Derfor resignationen. Livsspændingen blokeres, men evnen til at slappe af og opleve harmoni vanskeliggøres også. Et menneske, der aldrig manifesterer sig, kan heller ikke slappe af og rigtigt opleve.

Igennem opdragelsen og dannelsen ophobes aggressioner, der dels skyldes blokering af lyst, dels hindring af aggressiv optræden. Denne ophobning af impulser, der ikke fik lov til at være der, skaber karakterstrukturen. Den er også den største hindring for at turde være sig selv. Mennesket vil i sit forsøg på at være ægte til stadighed møde modstand, både indefra og socialt.

Normerne blokerer livsrytmen. Når livet får lov at udfolde sig frit, forløber det rytmisk, i en bølgebevægelse. I det foregående kapitel er det forklaret, hvilke muligheder der vil bringe denne bølgebevægelse i stand og derved gradvist overflødig gøre normer. Når mennesket finder sin egen virkelighed, er det ikke længere bundet af ideologier og omverdenens bedømmelse.

Bølgebevægelsen i en udviklingsproces veksler mellem spænding og harmoni. I en 4-deling har den dette forløb:

- (31a)   SPÆNDING
- MANIFESTATION
- AFBALANCERING
- HARMONI

Den modsatte bevægelse, den anden halvdel af bølgen, har som udgangspunkt harmoni.

- (31b)   HARMONI
- UDFORDRING
- BEREDSKAB
- SPÆNDING

Jo bedre man kender sig selv, jo større evner har man til at få noget positivt ud af spændinger, så manifestationen bliver konstruktiv og ikke destruktiv, voldelig (f.eks. et skænderi). Bølgebevægelserne vil vokse, jo mere af tilværelsen der inddrages.

Når harmonien brydes, bliver man sædvanligvis irriteret. "Nu havde vi det lige så rart". Er man i stedet i stand til at imødegå forstyrrelsen, bliver det en udfordring.

Det er kroppen, der sørger for afbalancering og beredskab. Hvis

ikke kroppen havde et forsvar, ville personen bukke under for spændingen.

Følebevægelsen kan også overføres på samfundsforhold, både internt og samfundene indbyrdes. Faktorer som magtbalance, kapitaludvikling, strejker, terrorisme lader sig forstå i en rytmisk sammenhæng.

Livet veksler bestandigt mellem spænding og harmoni. Om det bliver fulgt op og brugt konstruktivt afhænger af den enkelte og af den helhed, han/hun indgår i. Samfundsmæssigt er der instanser til varetagelse af rytmiske udsving, både forebyggelse og helbredelse, afvigelse og resocialisering. Man kunne ønske sig, at disse var mere fleksible i forhold til livsrytmen, og at de undlod i så høj grad at tage brodden ud af mennesket.